

GENVEJE, BAGVEJE OG KROGVEJE

Af E.J.Larsen

I det følgende skal gives nogle korte bemærkninger om en del vej navne i Vejby og Tibirke sogne. De talrige navne, der er hentet fra planteverdenen og fuglelivet, eller hvori indgår andre almindelige ord, behøver ingen forklaring. Vejnavne, hvori indgår personnavne, er nævnt i begrænset omfang dels på grund af uvidenhed, dels for ikke at omtale nulevende personer.

I 1960erne kom man ind på at benytte sig af de gamle marknavne. En stor del af dem er gået i glemmebogen i de næsten to hundrede år, der er gået siden udskiftningen fra jordfællesskabet, hvorved de efterhånden mistede deres praktiske betydning. Ret få kendes endnu af ældre mennesker, og en del er bevaret i gård- og terrænavne.

Af skriftlige kilder til disse navne havde man først udskiftningskortene fra årene 1784-88 ved hånden. Senere fik man fat i bibliotekar Th. Mortensens navneudskrifter af de såkaldte markbøger, der er forarbejdet til Christian V.s matrikel af 1688. Til disse beskrivelser og opmålinger findes ikke kortmateriale, så selvom man finder et navn enslydende i de to kilder, kan man ikke være sikker på, at det dækker den samme lokalitet.

Ved vej navne af denne art anføres en skrivemåde fra en eller begge de ovennævnte kilder således, at M betegner matriklen af 1688 og U udskiftningskortene fra 1780erne. Dermed er sagt lidt om navnene s alder.

De undertiden for nutidsøren fremmedartede ords betydning og afstamning må overlades til mere kvalificeret behandling. En antydning er dog forsøgt hist og her. I forbindelse med marknavnene forekommer ofte ordet Aas. Det må ikke forstås efter moderne sprogbrug som et højdedrag, men betyder her en gruppe agre med samme pløjeretning.

Askemosevejen. M: Asche Mosse Aas. Askemose Aas.

Attenbjerg. Attenbjergerne.

Vejby-Tibirke årbog 1975-76

Ballekilde. Efter mundtlig tradition skal de skånske sandsten til Vejby Kirke være ført i land ved Ballekilde, hvor Rågelejevej nærmer sig stranden. Muligvis er Ballekilde et ældre navn for Rødkilde.

Barritvej. Efter et jysk stednavn, der omkring 1920 er overført på ejendommen Barritgård, Vejby Strandvej 70. Bavnebakke. M: Bogne Aasen.

Bavnevej. M: Bounehøys Wang. U: Bauehøy.

Bjørnedalen, Bjørnemosevej, Bjørnevej. M: Bjørnehøys Aas. U: Bjørnehøys Mose.

Blæsbjergvej. M: Blissberg Aas. U: Blæsbjerg Porten. Bogknoldvej. M: Bounehøys Aasen. U: Boveknolagerne.

Bomskolevej. Navnet hidrører fra den ved sandflugtdæmpningens materialgård (nedbrændt omkr. 1791) anlagte planteskole, der lå ved Alleens østlige side eller måske på matr. nr. 37, Tisvilde Bygade 3, som i matriklen af 1844 benævnes Bomskolehuus. Forleddet bomkommer af tysk baum = træ. Borshøjvej. M: Bjørshøys Aas. U: Børshøy-Agrene.

Brantebjerg. M: Brantebiers Aas. U: Brantebjergagerne. Brant er en ældre form for brat.

Bredengen. M: Stude Tungs Aas. U: Brede Studetunger.

Brentingevej. M: Brentinge Aasen. U: Brentinge Agerne. Brenter formentlig samme ord som brant- i Brantebjerg.

Brudsbakke. M: Bryds Aas. U: Østere, Mellemste og Smaae Bruds bakker.

Chr. Hansens Vej. Christian Hansen (1866-1959), parcellist, medlem af Vejby-Tibirke sogneråd. Hovedgaden 18, Tisvilde. Damengen. M: Damb Engen. U: Dams Eng.

Damhaven. M: Damme Hauge. U: Damm Hauge Aas. Degne Marken. U: Degne Flæderne.

Digevej. Vejen går langs den tilbageværende nordlige del af et dige, der fra stranden til Hanebjerg mose delte Rågemark i to overdrevs-parter, som ved udskiftningen 1786 blev udlagt som fælles græsning, hver part for fem af Vejby's gårde.

Vejby-Tibirke årbog 1975-76

Dyndmosevej. M: Dønnersmoesze Syndre Stycke. U: Dynesmose Stykkerne.

Dyreholm, Dyrekærgårdsvej, Dyrekærskellet, Dyremose, Dyrevang, Dyrevænget, Dyrehøj, Krondyrvej og Rådyrvej viser alle ved anvendelsen af stavelsen dyre eller dyr deres tilknytning til Dyrekærgård. M: Dyrekiers Aasen. U: Dyrekiærns Agrene.

Dæmningsvej. M: Demmings Aasen. U: Dæmningsagerne. Navnet står antagelig i forbindelse med den forsvundne Rågemølle.

Egekærvej. M: Egekiers Aasen. U: Egelkiærns Agrene. Resterne af Egekæret er dammen på Stuebjerggårdsvej 1-3.

Egemarken. M: Aued Ege Aas. U: Avet Ege Agre. Enstensvej. U: Ensteenagerne.

Espgårdsvej, Espemosevej, Espævænget. M: Espesides Aas. U: Espe Fleden.

Femgårdsvej. Inden udskiftningen 1786 lå der i en række fra Vejby gadekær mod syd til børnehaven fem gårde, hvis fæstere fik tildelt gårdlodderne Højbrogård, Dyndmosegård, Enstengård, Bjørnehøj og Farvergård.

Frits Nielsens Vej. Efter parcellist og tømrer Frits Nielsen (1900-71). Frits Nielsens Vej 1.

Frugthaven. Navnet hidrører fra, at Nordregård i en snes år før udstykningsen i 1962 blev drevet som frugtplantage, ligesom sidevejene af samme grund er benævnt efter frugtsorter. Gartnersvinget har navn efter Chr. Johansens gartneri på nr. 7.

G. Bengtssons Vej. Efter Gustav Walfried Bengtsson (1866-1954), Frederiksværkvej 216, der var møllersvend af profession, og i mange år amtsvejmand på strækningen Bækkebro-Frederiksværk.

Gammel Strandbjergvej. Vejen har navn efter Gl. Strandbjerggård, der ikke er så gammel endda, fra 1880'erne, da en søn fra Gundekildegård overtog gårdens overdrevslod og bebyggede den. Stuehuset står endnu tilbage på Kortevej 1.

Vejby-Tibirke årbog 1975-76

Gammel Skolevej. De nedlagte skoler, Rytterskolen pr. nr. 1 og den i 1902 byggede Vejby forskole på nr. 3, begrundet navnet. Den vestligste del af vejen ligger endnu i sporet, som i ældre tid førte ud af byen mod øst til Ellemosevejen.

Grünersvej. Efter højesteretssagfører F. V. Grüner, Grünersvej 12. Han var i 1918 med blandt Tisvildebanens bevillingshavere.

Grøndyssevej. U: Grønnelsdøsager.

Grønningen, Grønneled, Grønsalsager. Jordbundsforholdene har givet anledning til brugen af forledet. Det lavtliggende areal ved Grønningen stod altid grønt selv i de tørres te somre. I navnet Grønsalsager' er forledet forbundet med marknavnet på stedet. M: Salgaards Aas. U: Salgaardsagerne.

Gårdtoften. Ved udskiftningen i 1787 lå her mellem Nordregård i nord og Klodalsgård i syd syv gårde med deres tofter. Af disse blev to gårde nedlagte, men de øvrige fem fæstere fik tildelt gårdlodderne Viekjærgård, Langagergård, Vieholmgård, Flædegård og Maglemosegård.

Gåseholm. M: Gaasefoed Aas. U: Gaase Halsene.

Hanebjerg Skovvej, Hanebjerg Tværvej, Hanebjergvej. M: Hanebjergs Aas. U: Hanebjergs-Agere.

Hanekammen. Vejen er beliggende på et bakkefremspring nær Hanebjerg.

Hans Orliks Vej. Efter Hans Orlík (1862-1924), middelalder historiker, professor. Har beskrevet Tisvildeegnen i Fra Frederiksborg Amt 1906 og i Tisvilde og Omegn, Historisk Oversigt og Vejledning, København 1920. Sommerbolig på Hans Orliks Vej 9.

Haredalen. M: Haredals Aas.

Hedegårdsvænget. Hedegården var en lille ejendom, som lå, hvor nu Hedegårdsvænget 9 og Lyngagervænget 2 er beliggende. Den stod i en del år øde og tjente under anden verdenskrig modstandsbevægelsen som tilholdssted.

Heldager. M: Held Agrene. U: Held Agre. Vejen ligger på et hæld.

Henriksensvej. Efter Christian Henriksen (1857-1947), fisker, toldopsynsmand. Hovedgaden 71.

Genveje, bagveje og krogveje

Vejby-Tibirke årbog 1975-76

Hesselhøj. Forledet må være lånt fra nabobyen Hesselbjerg. Holløse Gade. Vejen har sit navn efter byens gade (jord), det udyrkede og umatrikulerede areal, som ligger imellem byens gårde til fælles brug som gadekær, veje o. a. Derfor skrives dette og lignende navne i to ord og ikke samskrevet som f. eks. Tibirkegade i København.

Hostrupsvej. Efter Jens Christian Hostrup (1818-92), forfatter, præst i Hillerød 1862-81. En datter var gift med ingeniør P. A. Pedersen, over hvis ejendomme vejen fører.

Haarlands Alle, Haarlandsbakken, Haarlandskrogen, Haarlandsvænget. En datter var gift med ingeniør P. A. Pedersen, over hvis ejendomme vejen fører. Hyldeager. Hylleagerne.

Hyremandsvej. Hyremans Stykkerne.

Haagen-Müllers Vej. Efter maleren Victor Haagen-Müller, der boede i Kædemosehuset, Haagen-Müllersvej 6. Vægmalierier på Skolehjemmet Godhavn og på Frederiksborg amts sygehus, Hillerød.

Haarlands Alle, Haarlandsbakken, Haarlandskrogen, Haarlandsvænget. M: Harre- eller Horelands Aas. U: Haarlandene.

Iglekærvej. M: Eglekiers Aas. Iglekiern Stykker.

Johs. V. Jensens Vej. Johannes Vilhelm Jensen (1873-1950), forfatter. Nobelprisen 1944.

Julius Paulsens Vej. Efter maleren Julius Paulsen (1860-1940), professor ved Akademiet 1908-20.

Julsgårdsvej. Efter Pension Julsgård, Julsgårdsvej 1-3, oprettet 1915 af fru Emilie Jensen (d. 1930), der gav den navn efter sin afdøde mand Julius Jensen.

Jydebakken. U: Jydebakke Stykkerne.

Jørgensvej. Efter parcellist Jørgen Jørgensen (1893-1968), Jørgensvej 16.

Kamillevej. Om det er et pige- eller et plantenavn, der er anvendt, kan være tvivlsomt. Det blev valgt for at kunne rime med de to andre vej navne på udstykningsetapen, Kristinehøj og Knolden.

Vejby-Tibirke årbog 1975-76

Kapelvangen er navnet på den vestligste af Tisvilde bys fire vange. Forledet hidrører fra det middelalderlige kapel, hvis rester kaldes Helene Grav. M: Capelle Wangen. U: KapelVangen.

Karensbakke. M: Karnebacken. U: Karnebaks Aas.

Kirkeager. M: Kiercke Aas. U: Kirkeagerne.

Knolden. Knollingestykkerne.

Kortevej er en kort vej.

Krejbjergvej. Navnet er en forbindelse af forledet i Krejsager og efterledet i Attenbjerg. Vejen berører begge agergrupper.

Krejsagervej. M: Krigsz Agre Aas. U: Kreisagerne.

Kristinehøj. I begyndelsen af dette århundrede blev Strandhøjgård kaldt Kristinehøj efter den daværende ejers hustru. Krogkær. Krogede Agre.

Kædemosevej. M: Kiede Mosse. Kælderbjergvej. U: Kiellerbjerg.

Kærvej. Vejen går over et lille ved udstykningen opfyldt vandhul.

Langagervej. Vejen fører over Langagergårds overdrevslod. U: Langerne.

Langetravs. M: Langeredz Aas, Traus Backe. U: Lange-Travs.

Langs Diget. Vejen følger sandflugtsdiget, kaldet Rumpen.

Lillebjørnsvej. M: Bjørnehøys Aas. U: Smale Bjørnehøysagerne.

Lilledal. M: Lunde Dalsz Aas. U: Smaae Lundedalene.

Lillevang. M: Lillehaug Aas. U: Lillevang.

Lind-Vej. Efter Christine Tvede Lind (1878-1955), landbruger. Hun drev sin længste tid Strandsegård i Ølsted sogn. På Tibirke Sand havde hun hønseri og hundeopdræt.

Lundebjergvej. U: Brede Lundebierg.

Lundedalsvej, *Lundehøj*, *Lundekrog* har deres navne af gården Lundedal. M: Lunde Dalsz Aas. U: Smaae og Store Lundedalene.

Lundesvinget, *Lundevej*. Navnene hentyder til vejenes beliggenhed i Holløselund, Holløse overdrev. M: Lundebusche Agre. U: Lunnene.

Lundevangen. Efter den nordvestlige af Vejby's tre vange, som grænser til Holløselund. M: Lunde Wang. Lunde-Wang.

Maglebjergvej. M: Maglebierig Aas. U: Maglebierg Aas.

Genveje, bagveje og krogveje

Vejby-Tibirke årbog 1975-76

Margot Nyholms Vej. Efter balletdanserinden Margot Nyholm (1910-61), måske bedre kendt som Margot Lander, førstesolodanserinde ved Det kgl. Teater 1942-50.

Markeskelsvej. M: Marcke Skiolds Aas. U: Markeskiælstykkerne. Vejen går over byskellet mellem Holløse og Tisvilde byer.

Melbys Vænge. Efter grosserer Adolf Melby, der ejede Tisvilde gården i en lang årrække fra begyndelsen af 1920erne.

Mellemkæret. U: Mellemkiærns Agerne.

Molevej. Navnet er et minde om den nu næsten forsvundne bølgebryder og de muntre bølgebryderfester i Rågeleje.

Munkestensvej. M: Mangesteen. Munkesteen Stykkerne.

Mushøjvej. M: Musze Hoys Aas. U: Mushaugagerne.

Mælkevejen. Omkring århundredskiftet skaffede mejeriet øre. kilde sig en genvej fra Salgårdshøjvej til Rågelejevej til brug for mælkekørslen. Deraf navnet, som ved udstykningen blev løftet op i et højere plan, idet man gav Mælkevejens sideveje navn efter himmellegemer, Heliosvej, Lunavej, Vegavej o. fl.

Olskærvej. M: Olss Kier. U: Olskiærnsstykkerne.

P. C. Skovgaards Vej. Landskabsmaleren Peter Christian Skovgaard voksede op i købmandshuset i Vejby, Stationsvej 16, hvor der nu er opsat en mindeplade.

Præstebakkevej. M: Præste Jorden. U: Præsteager.

Præsteengen. U: Præste Engene.

Pyramidestien. Efter sandflugtsmonumentet fra 1738, i egnens mål kaldet »Perminen«.

Rigmor Stampes Vej. Efter Rigmor Stampe (1850-1923), baronesse, forfatter, filantrop. Gift med komponisten Victor Bendix. Sommerbolig på nr. 8.

Rivedalen. M: Rifuedals Aas. U: Rieu Dahlen.

Rughaven. M: Ruehaffue Aas. U: Rughaugstykkerne.

Rydevej. M: Røde Aasen. U: Rødderne. - Rød = rydning.

Rødkildevej. Efter et lille bækløb i nærheden af Rødkildestien. stien.

Genveje, bagveje og krogveje

Vejby-Tibirke årbog 1975-76

Rørkæret. M: Rør Kierrene. U: Rørkiern Stykkerne. Navnet er hentet fra lavningen ved den nordøstlige del af Nordre Strandvej.

Sankt Helene Vej har sit navn fra sagnkreds en om Skt. Helene og er en rest af den gamle Kildevej fra Frederiksborg til Helene Kilde. Kildevejen bøjede ved Helene grav uden om denne og gik mod nordvest til omkring sydenden af Grünersvej, hvorefter den fulgte dennes retning mod stranden.

Silkebjerg. M: Silckeberg Aas.

Sjelleager. M: Siellandtz Aas. U: Siellands Agrene.

Sjellebjerg. U: Siælle-Bierg, Strandbakkerne nordøst for Helene Kilde. Ejendommen matr. nr. 19, hvorover vejen fører, ses i 1899 at være blevet kaldt Sældebjerghus.

Skelbæksås. M: Skelbecks Aas. U: Skiel Beks Aas.

Skolelodden ligger på jordlodden, der hørte til Tisvilde skole, nu De gamles Hjem, Tisvilde Bygade 10.

Skovporten. Efter indkørslen til Tisvilde Hegn. Indkørslen var tidligere ca. 100 m østligere ved skovløberhuset Hilkershus, hvorfra der endnu er en sti til Tisvilde Bygade mellem nr. 49 og 51. U: Skovporten.

Skovridervænget. Efter ejendommen Tisvilde Bygade 40, der var Skovridergård 1793-1866. I matriklen af 1844 kaldes gården Carlsminde.

Skræderbakken. U: Skræder Stykket.

Skræntevej. U: Skrænterne.

Skudehøj. U: Skudehaugsagerne, forledet skal måske snarere læses som skade-.

Skydehaven. Skytteforeningen har her haft skydebane.

Skærbakken. M: Skiere Kiers Aas. U: Skiærkiernagerne.

Småvad. M: Waddet. U: Smaae Vadstykkerne. Vadet var Rågelejevejs passage over Gundekilde rende.

Snaven. M: Snabe Agre. U: Snave Stykker.

Stentevej. U: Kiellingestetteager.

Stette er en ældre form for stente, overgang over et gærde. Endnu kendes på stedet Kællingehullet, en fugtig plet i marken.

Vejby-Tibirke årbog 1975-76

Stokkebjergsvinget, Stokkebrovej, Stokkemarksvej. M: Stokke Marcks Tofft. Stokkebjergs Ager. Stokkebro er Stokkebrovejs passage over Unnerup rende.

Storedal. M: Lunde Dalsz Aas. U: Store Lundedalene.

Studebjergvænget. Efter det 21 m høje Studebjerg eller Spydebjerg. U: Spydebjergagerne.

Stuebjerg Alle, Stuebjerggårdsvej, Stuebjergsvinget. M: Stober Fødder Aas. U: Stuebjergs Agrene.

Svejåsen. U: Sveisaasagerne.

Sænkekærvej. U: Høesenkekiernsagere.

Sørøjlsvænget. M: Sørørgel Aasen. U: Sørøyl-Stykkerne. Røjl = langstrakt, lav forhøjning.

Torpen. I det middelalderlige danske lovsprog betegner torp en udflytterbebyggelse.

Trongårdsbakken. M: Trunegaards Aas.

Tværengen. U: Tver Engene.

Tårnbakken, Tårnuglevej, Tårnvej. Efter det militære anlæg, der efter anden verdenskrig blev rejst på Bjørnehøj.

Ullersvej. Efter fisker Hans Nielsen Uller, der var født ca. 1714 og endnu levede 1796. I hans efterslægt forekommer navne som Gudmand og Cornelius, hvilke endnu ikke er ukendt på Tisvildeleje.

Vangegærdet ligger nær forløbet af det gamle vangegærde imellem Rågevangen og Lundevangen i Vejby mark.

Vangeledsvej. U: Vangeledsagerne.

Ved Sandgraven. M: Sand Grafue Støckerne. U: Sandgravsagerne.

Vesten vej. M: Westen VeJs Aas. U: Vestenveyagerne.

Vibevænget. M: Viffue Holme Aas.

Victor Bendix Vej. Efter Victor Emanuel Bendix (1851-1916), komponist, pianist og dirigent. Var gift med Rigmor Stampe.

Vingoljsvej. Navnet hører hjemme i den nordiske mytologi, hvor det betegner fruerburet i asernes Midgård.

Vejby-Tibirke årbog 1975-76

Virmandsvej. M: Wieremaens Agere. U: Viermansagerne. Ordet Virmand har ikke noget med en mand at gøre. I nutidssprog vil det nok blive til Pilemose eller Pileeng.

VæverIodden. Vejen har sit navn efter væver og musiker Adolf Poulsen (1852-1937), Tisvilde Bygade 23. Adolf Poulsen er nærmere omtalt i Carl Poulsen: Trompeten Poul Olsens Slægt. 1947.

Wadstedsvej. Efter Vilhelm Wadsted (1882-1946), konsul, frugtavlser, biograftejer. Wadsted fungerede som dansk konsul i Rusland under revolutionen 1917.

William Scarffs Vej. Efter William Scharff (1886-1959), maler, professor ved Akademiet 1951-57. Gennem sin mødrene slægt på Haarlandsgård var Scharff stærkt knyttet til Tisvildeegnen.

Xylografens Vej. Efter Frederik Hendriksen (1847-1938), xylograf og en foregangsmand inden for reproduktionstekniken. Han opførte det første sommerhus på Stuebjerggårds jorder i Tyvekrogen, Xylografens Vej 8.

Øvrevænget. M: Ourevangs Aas. U: Øver-Vangen.

E: J. Larsen.